

Hướng dẫn **Soạn văn 6 bài: Thực hành tiếng việt** trang 125 sgk Ngữ văn 6 tập 1 nằm trong bộ sách "Chân trời sáng tạo" được biên soạn theo chương trình đổi mới của Bộ giáo dục. Cùng đến với những hướng dẫn cụ thể và lời giải chi tiết sau đây để nắm vững bài học hiệu quả hơn nhé.

1. Tìm một câu có sử dụng biện pháp so sánh và một câu sử dụng biện pháp ẩn dụ trong Lao xao ngày hè. Chỉ ra điểm giống nhau và khác nhau giữa hai biện pháp tu từ này.

2. Đọc đoạn văn sau và trả lời câu hỏi ở dưới:

Người ta nói chèo bẻo là kẻ cắp. Kẻ cắp hôm nay gặp bà già! Nhưng từ đây tôi lại quý chèo bẻo. Ngày mùa, chúng thức suốt đêm. Mới tờ mờ đất nó đã cất tiếng gọi người: “Chè cheo chết”... Chúng nó trị kẻ ác. Thì ra, người có tội khi trở thành người tốt thì tốt lắm!

a. Chỉ ra biện pháp ẩn dụ trong đoạn văn.

b. Nêu nét tương đồng giữa các sự vật, hiện tượng được so sánh ngầm với nhau và tác dụng của biện pháp này trong việc miêu tả loài vật.

3. Hãy xác định biện pháp tu từ trong các câu văn dưới đây và cho biết dựa vào đâu để xác định như vậy:

a. Cả làng xóm hình như (...) cùng thức với giời, với đất.

b. Sau nhà có hai đồ ong “sây” lắm.

c. Thời đó đường Bờ Sông chỉ trải đá, chưa tráng nhựa, chiều hè gió ngoài sông thổi vào, bụi mù, thành phố phải dùng những xe bò kéo chở nước đi tưới.

d. Mùa đông, tôi không ra đường chơi được thì ở nhà đọc truyện Tàu cho cả nhà trong (...), nhà ngoài (...) nghe, hết một cuốn thì cầm hai xu chạy vù lại hiệu Cát Thành đầu phố hàng Gai đổi cuốn khác.

4. Theo em, cụm từ “mắt xanh” trong câu thơ: “Trầu ơi, hãy tỉnh lại/Mở mắt xanh ra nào” gợi cho ta liên tưởng đến hình ảnh quen thuộc nào? “mắt xanh” trong trường hợp này có phải là ẩn dụ không? Dựa vào đâu để nói như vậy?

5. Hãy dẫn ra một câu văn sử dụng biện pháp ẩn dụ hoặc hoán dụ trong Lao xao ngày hè hoặc Thương nhớ bầy ong mà em cho là thú vị và chia sẻ với mọi người.

6. Hãy chỉ ra biện pháp tu từ trong các dòng thơ dưới đây và cho biết những dấu hiệu nào giúp em nhận ra biện pháp nghệ thuật ấy

*Đã ngủ rồi hả trâu?
Tao đã đi ngủ đâu
Mà trâu mày đã ngủ*

7. Lao xao ngày hè, Thương nhớ bầy ong, Đánh thức trâu đều viết về tuổi thơ tác giả gắn với cây cối, loài vật. Cả ba văn bản đều sử dụng biện pháp nhân hoá. Theo em, vì sao như vậy?

Lời giải

1. Câu văn có phép so sánh: Con điều hâu lao như mũi tên xuống.

Câu văn có phép ẩn dụ: Lần này nó chưa kịp ăn, những mũi tên đen, mang hình đuôi cá từ đâu bay tới. “Những mũi tên đen” là hình ảnh ẩn dụ.

Biện pháp so sánh và ẩn dụ có đặc điểm:

- Giống nhau:

- + Các sự việc, hiện tượng có nét tương đồng với nhau.
- + Đều có vế B (Sự vật dùng để so sánh, tăng sức gợi hình, gợi cảm).

- Khác nhau:

- + Biện pháp So sánh có 2 vế A, B đầy đủ.
- + Ẩn dụ: Ẩn đi vế A, chỉ còn vế B. Cách nói này có tính hàm súc cao hơn, gợi ra nhiều liên tưởng...

2.

a. Biện pháp ẩn dụ trong đoạn văn:

- bà già, kẻ ác – để chỉ lũ điều hâu.
- Người có tội – để chỉ chèo béo

b. Nét tương đồng

- Kẻ ác: để chỉ điều hâu bởi nó là con vật hung dữ, thường bắt gà con. (sự giống nhau dựa trên bản chất là xấu xa)
- Bà già: để chỉ điều hâu, ý nói đây là đối thủ đáng gờm của chèo béo. (sự giống nhau dựa trên bản chất là xấu xa)

- Người có tội để chỉ chèo bẻo, ý muốn nói chèo bẻo cũng là loài vật khá hung dữ, thích ăn thịt các loài côn trùng. (dựa trên bản chất).

Tác dụng của phép ẩn dụ: làm tăng sức gợi hình, gợi cảm cho sự diễn đạt, khiến cho thế giới các loài chim hiện lên sinh động, bộc lộ được những đặc điểm giống như con người.

3. Phép hoán dụ, dựa vào nội dung câu có thể xác định như sau:

a. cả làng xóm (lấy vật chứa để gọi vật được chứa)

b. đồ ong (lấy vật chứa để gọi vật được chứa)

c. thành phố (lấy vật chứa để gọi vật được chứa)

d. nhà trong, nhà ngoài (lấy vật chứa để gọi vật được chứa)

4. “Mắt xanh” gọi cho ta liên tưởng đến hình ảnh chiếc lá trầu, trong trường hợp này đây là phép ẩn dụ vì giữa mắt xanh và lá trầu có sự giống nhau về hình dáng, màu sắc.

5. Hình ảnh sử dụng phép ẩn dụ mà em thích là “Lần này nó chưa kịp ăn, những mũi tên đen, mang hình đuôi cá từ đâu bay tới.”

Hình ảnh ẩn dụ là những mũi tên đen nhằm muốn nói tới những chú chèo bẻo. Hình ảnh đó gợi ra cho người đọc hình dung về chú chim chèo bẻo lao nhanh xuống để kịp cứu gà con đang bị điều hâu tha đi.

6. Biện pháp tu từ nhân hoá, được gọi qua các từ “đã ngủ rồi hả trầu?”. Tác giả đã xưng hô, trò chuyện thân mật với vật như với con người và từ miêu tả hành động cho vật như với con người (ngủ),

7. Cả ba văn bản đều sử dụng biện pháp nhân hoá vì các tác giả đã gọi, tả các loài vật, cây cối bằng những từ gọi, tả người.